מז.

ת"ש ינבזה בעיניו נמאם יוה חזקיהו מלך יהודה ישגירר עצמות אביו על ממה של

חבלים ואי משום יקרא דחיי הוא מ"ט כי היכי

דתיהוי ליה כפרה לאבוה ומשום כפרה

דאבוה משהו ליה ליקרא דישראל ישראל

גופייהו ניחא להו דמיחלי יקרייהו לגביה

ית"ש אמר להן אל תספדוני בעיירות ואי

אמרת יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה קסבר

ליתייקרו ביה ישראל מפי ת"ש יהלינו

לכבודו [\*] להביא לו ארון ותכריכין אינו

עובר עליו מאי לאו לכבודו של מת לא

לכבודו של חי ומשום כבודו של חי מבית

ליה למת אין כי אמר רחמנא 2לא תליז

נבלתו על העץ דומיא דתלוי דאית ביה

בזיון אבל הכא כיון דלית ביה בזיון לא

ת"ש 🌣 הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות

להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין

אינו עובר עליו שכל העושה אינו אלא

לכבודו של מת ה"ק כל העושה לכבודו

של חי אין בו בזיון למת ת"ש ר' נתן אומר

סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה

מת שלא נספד יולא נקבר או שחיה גוררתו

או שהיו גשמים מזלפין על ממתו זהו

סימן יפה למת ש"מ יקרא דשכבי הוא שמע

מִינה: לא היו קוברין כו': וכל כך למה

לפי ישאין קוברין רשע אצל צדיק דאמר

ר' אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע

אצל צדיק שנאמר יויהי הם קוברים איש

והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש

בקבר אלישע 🗈 ויגע האיש בעצמות אלישע

ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא

ודילמא לאיקיומא יויהי נא פי שנים ברוחך

לו [א] טור שו"ע יו"ד סימן שנו סעיף א: לח ב ג טור שו"ע יו"ד סי שסב סעיף ה: למד המיי פ"ג מהלי שגגות הל"ח ופסק שחוור ונראה ע"ש בכ"מ: ו מיי׳ פ״ד מהלכות עכו״ם הלכה יג: מא ז מיי' פ"ב מהלכות אבל הלכה ח סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סימן :סעיף ח

## רבינו חננאל

מצוה זו מדרבנן היא: איבעיא להו קבורה משום בזיונא הוא או משום כפרה כלומר חבוט מטום כבו הלומוי ווברט הקבר מכפר למאי נפקא מינה כגון דפקיד לא תקברוה לההוא גברא אי אמרת משום בזיונא הוא לאו כל כמיניה אלא אי אמרת משום כפרה הא אמר לא בעינא כפרה ת״ש מדאיקבור צדיקי ואי אמרת משום כפרה צדיקי כפרה בעי ודחי׳ איז בארץ וגו' וסוגיא סלקא בארץ וגר׳ וסוגיא סיקה. דמשום כפרה: **איבעיא** להו הספדא דיקרא דחיי להו הספדא דיקרא דחיי או יקרא דשכבי היא למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוני אי נמי לאפוקי מיתמי שכר הספדנין אם יקרא דשכבי הוא ת״ש . ייבא אברהם לספוד לשרה לאיתיקר בה אברהם ת"ש . לא יספדו ולא יסררו רו׳ חזקיה מלך יהודה שגרר טצמות אריו רמטה של עצמות אבין במטוו של חבלים ואי אמרת יקרא דחיי הוא אמאי עבד הכי ואמרינן כי היכי דתיהוי כפרה לאבוה ת״ש בשלום תמות כו' ת"ש אמר להם ר׳ אל תספדוני בעיירות לו ארון ותכריכין או (למקוננות) [להביא לו מקוננות] לשמע עליו עיירות אינו עובר עליו שכל מה שעושה לכבודו שכל מה שעושה לכבורו של מת הוא עושה כו' ת"ש ר' נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו כיצד לא נספד ולא נקבר או חיה גוררתו או גשמים זולפין על מטתו זהו סימן יפה למת שנפרעין ממנו אחר מטתו ש"מ יקרא דשכבי הוא ש"מ: לא היו קוברין אותו בקבורת אבותיו כו' לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק קוברים איש והנה ראו את הגדוד וגו׳ ודחי׳ ודילמא האיש המת שנגע בעצמות יוא ש יוכות שנגל בכבבות: אלישע אלא כדי לקיומי ביה ברכת אליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי , א״כ היינו דתניא על רגליו ש"מ שלא יהא קבור רשע אצל צדיק אבל אלישע . החיה בן השונמית וריפא צרעת נעמן ששקולה . כמת שהצרוע חשוב כמת יגם כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל: סוגיא דשמעתא מת מתוך רשעו מיתתו לא הויא לו כפרה וכן אפילו נהרג מתוך רשעו אין לו כפרה עד דמטיא ליה צערא דקברא

נבוה בעיניו נמאס. 🌣 בתהלים (כד) כתיב מי יעלה בהר ה' נקי כפים 🦰 בל חדב והפריש קרבן. כה"ג נראה ונדחה הוא והוי מלי לאשמעינן רבותא טפי דאפי׳ המיר דת והפריש קרבן דהוי מפני שהיה אביו רשע ° וביזהו לעין כל כדי שימייסרו האחרים דחוי ואע"ג דדחוי מעיקרא הוי דחוי כדשמעי׳ ליה לר' יוחנן בפ"ק ולכבוד עצמו לא חש ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחש דנשיא בעמך - דקידושין (דף ז. ושם) גבי בהמה של שני שותפין ורבותא הוא טפי

מדחוי מעיקרא כדמוכח בפ' לולב הגזול (סוכה דף לג. ושם) דאפי' מאן דאית ליה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי מודה בנראה ונדחה דהוי דחוי והא דנקט הכא כה"ג אורחא דמילתא נקט דאין דרך מומר להפריש קרבן ועוד גבי נשתטה אי אפשר לומר אלא שהפריש קודם שנשתטה דאי משנשתטה שוטה שהפריש קרבן

אין הקדשו הקדש: אימא כישן דמי. לאו לגמרי כישן דישן חזי אפי׳ בשעה

שהוא ישן כדתנן בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולח חטחתו ממדינת הים מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים ולה חיישינן שמה ישן בשעת הקרצה אלא כלומר כישן דמי דאפי׳ דלא הוי חזי אין ראוי להיות דחוי משום דממילא מיתער והא נמי ממילא מישתפי:

ואמאי כיון דמיקטיל הוה להו כפרה. והא דתנן בחלק

(לקמן דף קיא:) אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב הני מילי דלא איקטול אבל אם דנו אותם והרגום יש להם חלק: הואיל וגדחו ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בחלק (לקמן דף קיב:) משום דובח רשעים תועבה דחי כר"ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ע"כ אין תלוי משום דחויא אלא משום ממונם אבד דהני ממון בעלים הן וקלת תימה גבי המיר דתו או נשתטה לא יועיל בהם רעייה כמו בעיר הנדחת וידחו אפי' דמים: משיסתום

ובר לבב וגו׳ וקחשיב נמי הא: על מטה של הכלים. דרך בזיון

כתיב (שמות כב) בעושה מעשה עמרשי.

הקרבן (דברים יג) שללה ולא שלל שמים ומיהו מיקרב לא קרבו משום דכתיב (משלי כא) זבח רשעים תועבה ואם קדשי מזבח הן ואפילו עולות ושלמים

נבזה בעיניו הוא עלמו נחבזה ונמאם בפני עלמו שלא חש לכבודו במקום קידוש ה'. ואי אמרת כבוד שעושין למת אינו שלו אלא של חיים מ"ט עביד הכי למה ביזה את החיים: אל מספדוני בעיירות. רבינו הקדוש לוה את בניו בכתובות (דף קג.) בהנושא אל תספדוני כשתוליכו את ארוני למקום קבורתי דהוא מת בליפורי וקבורתו בבית שערים אל תספדוני בעיירות קטנות שתעברו עליהן אלא בכרכים גדולים דאיכא אינשי טובא ומיכנפי מעיירות נמי להתם: מאי לאו לכבודו של מת. אלמא יקרא דעבדי ליה דיליה הוא: ומבית ליה למת. תרגומו של מליום: כי אמר רחמנא לא חלין. ורבינן נמי שאר כל המתים היינו כי משהו ליה לדחוייה בעלמא דלא איכפת ליה ביה דהיינו בזיון ודומיא דתלוי אבל האי דליתייקרו ביה קרוביו לאו בזיון הוא לדידיה: לשמע. כמו (שמואל א טו) וישמע שאול לשון אסיפה להספידו: סימן יפה למה. כשנפרעין ממנו בעוה"ז לאחר מיתה דיש לו כפרה בכך: ש"מ יקרא דשכבי הוא. דאי לאו יקרא דשכבי אמאי מיכפר בבזיוניה: ויחי ויקם על רגליו. אותו הנקבר נביא השקר היה הוא הנביא אשר השיב את עידו לאכול ולשתות בבית אל ונענש עידו על ידו והמיתו האריט וכשמת לאחר ימים קברוהו אצל אלישע ולא הוכשר אצל המקום שיקבר אללו והחייהו: נא פי שנים. אליהו החיה את המת והיה לו לאלישע להחיות שני מתים והוא לא החיה אלא בנה של שונמית: לא הלך. ואי משום ברכתא דאליהו הוא היכי מקויימת בהכי: וכשם שאין קוברים כו'. לפרושי טעמא דמתני' מהדר דלפיכך נתקנו שתי קברות שאין קוברין נסקלין ונשרפין שהן רשעים חמורים אלל נהרגין ונחנקין שהן רשעים קלים: וליחקין ארבע. דהא נשרפין אצל נסקלין קלים הם: גמרא גמירי לה. הלכה למשה מסיני: הואיל וגדחה. כשהמיר דתום דאין מקבלין קרבן מן המומריםף כדתניא מע״ה פרט למומרש בשחיטת חולין בפ"ק (דף ה:). שוטה נמי לאו בר כפרה היא דיקריב אותו לרלונו כתיב (ויקרא א): כישן דמי. ככל אדם הישנים בלילה ואינם נדחים בכך לחחר שניעורו: חבל התם. דיש בידו לחזור: אימא לא. הוי דיחוי: היו כה קדשים. בעיר הנדחת אינן נשרפין עם שללה דכתיב  ל) מכות כד., ל) [פסחים
 נו.], ג) כתובות קג:,
 לעיל מו., ל) (שס), ועי׳ מום׳ לעיל מו: ד״ה לפולטן, איני (שוב מי) מ״ח ממר כ״י [ובחולין אימה ממר כ״י ב כדאמר ר"ן, י) הוריות יא. כריתות ז. זבחים יב:, כריתות ז. זבחים יב:, כ [בק"א: ונשתמד], () [שם נדרים לו.], מ) לקמן קיב:, **(**) ןיבמות כב: וש"כ], ם) בתהלים טו כתיב מי יגור באהלך וגו' וקחשיב. כל"ל, ע) [יבמות כב:], ב בס"א: מלון, \$) [מ"א יג], ק) בס"ה: כשנשתמד,
יג], ק) בס"ה: כשנשתמד,
ר) בס"ה: המשומדים,
ש) בס"ה: למשומדים, בס"ח: כשנשתמדו, בס"ח: כשנשתמדו, בס"ח: דמשומד, בס"ח: נשחחדו.

תורה אור השלם 1. נבזה בעיניו נמאס וְאָת יְרְאֵי יְיָ יְבַבֶּד נִשְׁבָּע וְאֶת יְרְאֵי יְיָ יְבַבֵּד נִשְׁבָּע לְהָרָע וְלֹא יָמִר: תהלים טו ד

2. לא תלין נבלתו על 2. לא הָלּץ בְּּלְנוּ בֵּל בָּיּוֹם הַהוּא בִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אָלבּיל נִינוֹ לְלַּ נִּטְלָּנִי אָע אַבְמָּעל אֲמֶּר אָזיים הָּזיי וְזְא וְיְחַּבּ דברים כא כג

והנה ראו את הגדוד וְיַפָּוֹין יְ אוּ אָתְּרְ וַיְנְּיִּוּ וַיִּשְׁלִיכִּוּ אֶת הָאִישׁ בַּּקָבֶּר אֵלִישְׁע וַיִּלָּךְ וַיְּגָע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישְׁע וְיְחִי וַיְּקָם עַל רַגְלְיו: מלכים ב יג כא מלכים ב יג כא

4. וַיִהִי כַעברם ואַליַהוּ אָמֵר אֶל אֱלִישָע שְאַל מָה אֶעֶשָּׁה לָךְּ בְּטֶרֶם אָלְקָח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אָלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנִיִם בְּרוּחֲךָ אֵלְי: . מלכים ב ב ט

5. אַל נָא תָהֵי כַּמַת אֲשֵׁר ייַאַכֵל חֵצִי בְשָּׁרוֹ:

במדבר יב יב 6 ניאמֶר יְיָ אֶל משָׁה אֱמֹר אֶל הַבּּהֲנִים בְּנֵי ויקרא כא א

7. מִזְמוֹר לְאָסְף אֱלֹהִים ז. מומור לאקף אלהים
 גוום בקולקה טמאו
 את היכל קדשף שמו
 את ירישלם לעיים: נעני
 את נבלת עבדיר מאבל
 לעוף השמים בשר
 לעוף השמים בשר
 הסידיף לחיתו אנץ:
 ההלים עט א-ב

## גליון הש"ם

רש"ר ד"ה על ממה וכו' וביזהו לעין כל. עי' תשוכת מהר"ר לבית לוי כלל ה' :סימן מ"ט

## הגהות הב"ח

(מ) גמרא דתיהוי ליה כפרה לאבוה. נ"ב וקשה והרי בסמוך גבי ת"ש מדר' נתו מבואר דדוקא אם הוא משום יקרא דשכבי אי איכא דחיי הוא אין לו כפרה למת כלל מה שמבזין אותו לאחר מותו כמו שפרש"י שם:

מוסף רש"י

ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא מא"ל רבי יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב יאל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק יכך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קברות שני קברות גמרא גמירי לה יאמר עולא א"ר יוחנן יאכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו 🤊 וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי 6 א״ר ירמיה אמר ר' אבהו א"ר יוחנן "אכל חלב והפריש קרבן ונשתמה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכא ראי אשמעינן קמייתא משום ראיהו רחה נפשיה בידים אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא ימותו הוינן הבית יפדו הבית קדשי מזבח ימותו קדשי בה אמאי יפדו הוינן בה אמאי ימותו כיון האיקטול הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום האמרינן הואיל ונדחו ידחו א"ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו הויא ליה כפרה מת מתוך רשעו לא הויא לְיה כפרה דתני רב שמעיה ייכול אפילו פירשו אבותיו מדרכי ציבור ישמא ת"ל •בעמיו •בעושה מעשה עמיו א"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית הויא ליה כפרה תדע דכתיב ימזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך ממאו את היכל קדשך [וגו'] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידיך לאו חסידיך חסידיך ממש עבדיך הגך דמחייבי דינא דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית

אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא

נדבה ימותו: קדשי בדק הבית יפדו. כשאר בדק הבית והפודה אותם יאכלם שהרי לא נאסרו דלאו דידהו הוו. ומדקתני ימותו ש"מ משום דנדחו מהקרבה כשהמירו<sup>ם)</sup> בעליהן הוא דמומר<sup>6</sup> לע"ז לא מקבלינן שום קרבן מיניה כדאמרי׳ בהכל שוחטין (חולין דף ה:): **דהואיל ונדחו ידחו.** דאי משום זבח רשעים הא כיון דאיקטול אית להו כפרה: יכול פירשו. אביו ואמו של כהן: מדרכי לבור. כגון מומרט: יטמא. להם במותם ת"ל (ויקרא כא) לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו וגו׳ בעושה מעשה עמיו יטמא לו ואם לאו אל יטמא אפי׳ לשארו. אלמא לא כיפרה לו מיחחו אם לא חזר בו:

שדין אבילות משיסתם הגולל חיילא אבילות ועת סתימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי הויא ליה כפרה בעת דחוז צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כרתנן לא היו מתאבלין עליהן אלא מתאוננין שאין אנינה אלא בלב ואקשי׳ אי הכי דמדחזו צערא דקברא איכפר להו למה ליה עיכול דקתני נתאכל הבשר מלקטין לעצמות וקוברין אותן ושנינן דמההיא שעתא מסרח ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדין נהרגין מיד הויא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ וק"ל חסידים ממש עבדיך ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדין ש"מ הריגה כפרה ליהוי: א"ד יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמד וחזר בו הואיל ונדחה ידחה וכן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר